

Definisjonene og forklaringene i denne presentasjonen er hentet fra eller basert på kap. 1 (Kristoffersen: «Hva er språk?») og 13 (Ryen: «Fremmedspråksinnlæring») i pensumboka SPRÅK. EN GRUNNBOK, Universitetsforlaget 2005.

- <http://www.universitetsforlaget.no/servlets/dispatcher/boker/spraak/katalog?productId=679908>
- <http://ask.bibsys.no/ask/action/show?pid=050668307&kid=biblio>

Kapittel 1:
Hva er språk?

- Førstespråk er språket man tilegner seg først i livet. Førstespråk kalles ofte «morsmål».
- Det er fullt mulig å ha to (eller flere) morsmål (=førstespråk), da er man tospråklig (eller flerspråklig).
- Andrespråk er talespråk vi tilegner oss på et senere tidspunkt i livet. Fagbetegnelsen «andrespråk» er oversatt fra engelsk «second language» og kan brukes om alle språk som læres etter at førstespråk er etablert.

Ofte blir et barn tospråklig fordi mamma og pappa snakker hvert sitt språk.

Da kan man godt si at barnet har «både et morsmål og et farsmål», men som regel kalles begge disse førstespråkene for «morsmål».

En annen vanlig grunn til at barn får mer enn ett morsmål, er at de lærer ett språk i hjemmet og et annet (eller flere) språk omtrent samtidig ute i samfunnet omkring. Da snakker vi også om flere morsmål – eller førstespråk.

Man kan altså ha flere førstespråk, betegnelsen er ikke reservert for bare ett språk. Og alle (fremmed)språk vi lærer etter at morsmål (førstespråk) er etablert, kalles andrespråk, enten det er det første eller det fjerde fremmedspråket.

talespråk – tegnspråk – skriftspråk

Uttrykket <språk> er knyttet til flere betydninger:

- Enkeltspråk
(«Hvor mange språk snakker du?»)
- Språket i allmennhet, den fellesmenneskelige språkevnen («Språket med stor S»)
- Ulike måter å bruke språket på
(«Menn og kvinner snakker ikke samme språk»)

Å studere språklig kommunikasjon
er noe annet enn å studere
språk som kombinatorisk system
– og begge disse innfallsvinklene
trengs i et språkstudium.

Et språklig tegn er en tosidig kombinasjon av språklig uttrykk, som er en kjede av språklyder (talespråk) eller en kombinasjon av gester (tegnspråk) eller en rekke av bokstaver (skriftspråk), og språklig betydning, som er mentale forestillinger.

Det er en arbitrær (umotivert) forbindelse mellom uttrykk og betydning.

Språket som mentalt fenomen
(noe som finnes i menneskers sinn):
Vi har et mentalt leksikon
og en mental grammatikk.

Det mentale leksikonet er kunnskapen vår om hvilke ord, orddeler og lyder som finnes i språket.

Den mentale grammatikken er kunnskapen vår om hvordan vi kombinerer disse elementene til språklige ytringer.

Denne kunnskapen setter oss i stand til

- å forstå språklige ytringer
- å produsere språklige ytringer
- å vurdere om en språklig ytring er grammatisk eller ikke
- å vurdere om et gitt ord er en del av språkets leksikon eller ikke

Barns tilegnelse av språk (morsmål/førstespråk) er ikke en ren etterlikning av voksenspråk. Førstespråkstilegnelsen skjer som resultat av et samspill mellom medfødte kognitive egenskaper, som modnes gjennom de første leveårene, og de språklige omgivelsene barnet vokser opp i. Barnet observerer språkbruk i omgivelsene sine og danner seg hypoteser om hvordan reglene for denne språkbruken er.

- Språklig variasjon? Ja visst!
- Takket være det arbitrære forholdet mellom språklig uttrykk og betydning.
- Derav følger også muligheten for språklige endringer.

Kapittel 13:
Fremmedspråksinnlæring

Om betegnelsene «andrespråk» og «fremmedspråk»:

Fagtermen «andrespråk» brukes om alle språk som læres etter at førstespråk (morsmål) er etablert, enten det er det første eller det fjerde. Både «andrespråk» og «fremmedspråk» kan brukes om nye språk man lærer.

Læreboka bruker betegnelsen «fremmedspråk» om språk som læres gjennom skole og utdanning. Da kan betegnelsen «andrespråksinnlæring» knyttes til tilegnelse av nye språk i dagliglivet, i omgivelser der språket brukes, mens «fremmedspråksinnlæring» kan knyttes til en studiesituasjon.

Gode evner for språklæring knyttes gjerne til flere ulike faktorer:

- Evnen til fonetisk avkoding, det vil si evne til å identifisere lydene i et språk slik at man kan huske dem.
- Evnen til å se forbindelsen mellom lyd og symbol.
- Evnen til å forstå hvilken funksjon ordene har i en setning.

(forts-->)

- Evnen til å identifisere sammenfallende mønstre og forhold mellom form og betydning.
- Evnen til å lære utenat, det vil si evne til å danne og huske assosiasjoner mellom ulike stimuli. Dette antas å være spesielt viktig for læring av vokabular.

Innlærere behøver selvsagt ikke å være like flinke på alle disse områdene.

I kommunikativt basert undervisning er kommunikasjon både middel og mål for undervisningen.

Kommunikativ kompetanse kan være et mål uavhengig av hvilken undervisningsmetode som brukes.

Kommunikativ kompetanse omfatter pragmatisk og sosiolingvistisk kompetanse i tillegg til tekstkompetanse og grammatisk kompetanse.

Læringsstrategier er spesielle tilnærminger og teknikker som innlærere bruker.

Den enkelte innlærer er som oftest oppmerksom på hvilke strategier han eller hun bruker, og kan forklare strategiene sine.

- Betegnelsen «målspråk» brukes om det nye språket en innlærer er i ferd med å tilegne seg.
- Betegnelsen «innlærerspråk» brukes om det språket individer produserer mens de er i ferd med å lære et nytt språk. Innlærerspråket kan avvike fra målspråket både fonologisk, morfologisk og syntaktisk.